

Seadusemuudatused 2019. aastal

Sotsiaalministeeriumi hoolekande osakond

Sotsiaalministeeriumi hoolekande osakond on valmistanud ette mitmeid riiklikke hoolekandeteenuseid puudutavaid muudatusi, mis on tänaseks läbinud kooskõlastusringi ja jõustuvad 2019. aastal

Erihoolekannet puudutavad muudatused sotsiaalhoolekande seaduses

Et muuta psüühilise erivajadusega inimeste toimetulekut ja elukvaliteeti toetavate erihoolekandeteenuste saamise teekond lühemaks ja selgemaks nii teenuste kasutajatele kui korraldajatele, tuuakse erihoolekandeteenuse vajaduse hindamine ja inimese teavitamine olemasolevatest abimeetmetest alates 1. aprillist 2019 Sotsiaalkindlustusameti (edaspidi SKA) juurde.

Kehtiva regulatsiooni kohaselt peab inimene erihoolekandeteenuse saamiseks esitama SKAle psühhiaatri või rehabilitatsioonimeeskonna koostatud hinnangu või rehabilitatsiooniplaani. Alates 1. aprillist kasutavad Sotsiaalkindlustusameti juhtumikorraldajad teenuse saamise õiguse ja vajaduse hindamiseks ESFi tegevuse „Erihoolekandesüsteemi arendamine teenuse disaini kaudu” raames välja töötatud toetus- ja abivajaduse hindamise vahendit ning tuginevad riiklikes andmebaasides inimese toetus- ja abivajaduse kohta olevale informatsioonile.

Juba alates 1. jaanuarist 2019 jõustuva seadusemuudatuse kohaselt hüvitab Sotsiaalkindlustusamet kohaliku omavalitsuse üksusele väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse kulud nende isikute eest, kes olid suunatud ööpäevaringset erihooldusteenust saama enne 2001. aasta 1. jaanuari ja kelle rahvastikuregistrisse kantud elukohaks on erihoolekandeteenuse osutaja tegevuskoht vähemalt kohaliku omavalitsuse üksuse täpsusega ning kes ei vaja enam riigieelarvest rahastatavat erihoolekandeteenust. Kulude hüvitamise määra kehtestab Sotsiaalkindlustusameti peadirektor käskkirjaga.

Kuni 2001. aastani kehtis rahvastikuregistri seaduse säte, mille kohaselt registreeriti inimese elukohaks hoolekandetasutuse järgne kohalik omavalitsus. Nüüdseks on hoolekandetasutused reorganiseeritud või reorganiseerimisel, kuid inimeste sissekirjutus on endiselt kunagiste suurte erihooldekodude KOVides. Vabariigi Valitsusele 2006. aastal tutvustatud riiklike erihoolekandetasutuste ja -teenuste reorganiseerimise kava põhjal on KOVidel alust eeldada, et riik aitab eelmainitud erihoolekannet mittevajavate eakate vajadustele vastavaid teenuseid pakkuda, samuti neid teenuseid rahastada.

Erihoolekande- ja sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuste rahastus kasvab

Uuest aastast muutuvad sotsiaalkaitseministri määrus nr 66 „Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse raames osutatavate teenuste loetelu ja hinna ning ülevõetava tasu maksimaalse suuruse ühes aastas ja arvestamise korra, sõidu- ja majutuskulude maksimaalse maksumuse õigustatud isiku ja õigustatud isiku saatja kohta ühes kalendriaastas ning hüvitamise tingimused ja korra ning rehabilitatsiooniprogrammi hindamiskriteeriumide kehtestamine” ja sotsiaalkaitseministri määrus nr 65 „Erihoolekandeteenuste maksimaalne maksumus, kulude koostisosad ning riigieelarvest makstava tasu maksmise tingimused ja kord” millega suunatakse järgmisest aastast rohkem raha nii erihoolekandesse kui ka rehabilitatsiooniteenustesse. Samuti lisandub täiendav teenus. Muutub ka sotsiaalkaitseministri määrus nr 70 „Erihoolekandeteenuse järjekorra pidamise kord ja nõuded”.

Suurendatakse enamiku erihoolekandeteenuste rahastust, et teenuseosutajad oleksid võimelised pakkuma inimestele kvaliteetset teenust ja leidma endale kvalifitseeritud töötajaid. Seda raha saavad teenuseosutajad kasutada eelkõige palkade tõstmiseks. Teenuseid pakkuvad asutused on ministeeriumi poole korduvalt pöördunud sooviga leida lahendus tegevusjuhendajate madalate töötasudega seotud probleemidele. Muudatustega tõstame teenuste hindasid, et asutustel oleksid paremad võimalused hoida ja leida endale kvalifitseeritud töötajaid.

Eelnõuga luuakse ka uus ööpäevaringne erihooldusteenus autismispektriga raske või sügava puudega täisealistele inimestele, kellel on keeruline käitumine ja kes vajavad oma tervises seisundist tuleneva käitumise eripära tõttu pidevat järelevalvet koos ööpäevaringse majutuse ja toitlustusega.

Rehabilitatsiooniteenuste parem rahastus tõstab riiklikult tasustavate teenuste hinda ja annab teenusepakkujatele võimaluse maksta töötajatele paremat palka.

Spetsialistide puudus on kujunenud ka rehabilitatsioonivaldkonnas oluliseks probleemiks. Muudatustega antakse teenusepakkujatele võimalus püsida konkurentsis ja seeläbi parandada ka teenuse kättesaadavust. Muudatused sisaldavad hinnatõusu u 20%, mis sisaldab mh personalikulusid. Selleks et tagada teenuste kättesaadavus senises või suuremas mahus, muudetakse ka aastaks ettenähtud piirmäärasid kõigi sihtgruppide osas.

Määruse nr 70 muudatustega muutub lepinguliik, mille alusel Sotsiaalkindlustusamet teenust ostab, samuti tagatakse edaspidi olukord, kus kinnises lasteasutuses olev ja täisealiseks saanud noor, kes vajab ka edaspidi abi, liigub erihoolekandesse eelisjärjekorras, et teenuseosutamine ei katkeks.

Abivahendite süsteemi ootavad ees olulised täiendused

Riigikogu võttis käesoleva aasta novembris vastu sotsiaalhoolekande seaduse muudatuse, mille järgi saavad alates uuest aastast hoolekandeesutustes elavad inimesed abivahendeid samade põhimõtete alusel nagu kõik teised. Senine kord võimaldas hoolekandeesutuses elavatel inimestel hankida endale riigi toel vaid individuaalseid abivahendeid nagu proteesid või ortoosid. Mitteindividuaalsete abivahendite ostmise või üürimise puhul neil seda õigust ei olnud. Nüüd laieneb hooldekodus elavale inimesele riiklik soodustus kõigile vajalikele abivahenditele, sealhulgas ratastoolidele, kuuldeaparaatidele ja mähkmetele. Erandiks jäävad abivahendid, mis on otseselt seotud hooldusteenuse osutamise või teenuse osutamiseks kasutatava hoonega (nt potitoolid, häiresüsteemid, elektrilised voodid) – need peavad hooldekodus teenuse osutamiseks olema olemas, ilma et inimene peaks neid eraldi taotlema. Sotsiaalkaitseministri määruses nr 74 „Abivahendite loetelu, abivahendite eest tasu maksmise kohustuse riigi poolt üle võtmise otsustamise ja erandite tegemise tingimused ja kord ning abivahendi kaardi andmed” muudetakse abivahendite piirhindasid ja täiendatakse nende abivahendite loetelu, mille jaoks ei ole edaspidi vaja kordustõendit esitada. Muu hulgas saavad inimese vajadust teatud abivahendite järele hakata hindama ka perearstid ja õed.

Näiteks saavad ka õed alates 1. juulist 2019 õiguse hinnata, kas inimene vajab lamatiste vältimiseks spetsiaalset madratsit või hoopis istmepatja. Sageli on just õde see inimene, kes puutub abivajajaga kõige rohkem kokku – ta oskab hinnata inimese vajadust igapäevaselt oluliste abivahendite järele. Edaspidi pole selleks eraldi pere- või eriarsti juurde vaja pöörduda ning inimese mure saab kiiremini lahendatud. Lisaks saavad õed hinnata vajadust tualetitooli, potikõrgenduste, uriini imendavate abivahendite, vanni- ja dušitoolide jms järele. Sotsiaalkindlustusamet koostöös Eesti Õdede Liiduga töötab 2019. aasta alguses selle jaoks välja täiendkoolituse, kus tutvustatakse lähemalt Eestis toimivat abivahendite korraldust, nõudeid ja hüvitamise tingimusi. Koolitustega plaanitakse alustada juba 2019. aasta I pooles, et esimesed koolituse läbinud õed saaksid juulist abivahendite vajadust iseseisvalt hindama hakata.

Vanaduspensioniealiste inimeste jaoks plaanitakse luua erisus, millega edaspidi pole uriini imavate abivahendite korduval taotlemisel uut tõendit enam vaja. 2017. aastal sai uriini imavaid abivahendeid kokku 36 985 inimest, kellest 85% olid vanaduspensioniealised inimesed.

Määruse jõustudes saab edaspidi lisaks eriarsti tõendile ka perearsti tõendiga taotleda näiteks lugemis- ja töövalgustit, punktkirjavarustust, daisypleierit, arvuti ekraanis suurendustarkvara jpm. Samuti suurendatakse osade abivahendite limiite ehk koguseid, mida saab osta soodushinnaga. Näiteks mähkmeid saab edaspidi soodushinnaga osta 60 asemel kuni 120 ja imavaid aluslinasid varasema 10 asemel 30.

Määruse muudatused jõustuvad kolmes etapis:

- 01.01.2019. Muutuvad teatud abivahendite piirhinnad ja kogused, mida inimene soodustusega saab (näiteks mähkmete kogus tõuseb 60-lt 120-le).
- 01.07.2019. Õed saavad anda välja abivahendi vajadust kinnitava tõendi – selleks on neil eelnevalt vaja läbida abivahendite täiendkoolitus.
- 01.01.2020. Laiendatakse nende ekspertide ringi, kes samuti võivad abivahendeid müüvas või rentivas ettevõttes abivahendeid väljastada. Sellega jõustub ka nõue, millega ettevõtte peab tagama igas müügipunktis abivahendikutsega spetsialist olemasolu.

Varasemad muudatused abivahendite süsteemis:

- Mitmetel abivahendite gruppidel on juba varasemalt kaotatud ära kordustõendi vajadus (näiteks: kõneprotsessoritel, valgetel keppidel, punktikirjavarustusel, mõõteriistadel jpm).
- Füsioterapeutidele ja tegevusterapeutidele anti juba 2018. aastast abivahendi vajaduse hindamise õigus.
- Osade abivahendite puhul on tehtud võimalikuks nii nende ostmine kui ka üürimine (näiteks vanni- ja dušitoolid).
- Piirhindu on ka varasemalt tõstetud neil abivahenditel, millel see oli liiga madal.
- Täpsustusi on tehtud kompenseerimise tingimustes, nt piirkogustes, näidustuste kirjelduses jne.